

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۰۲/۳۱
تاریخ بررسی مقاله: ۹۱/۰۸/۰۶
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۱/۱۱/۱۱

مجله دست آوردهای روان‌شناختی
(علوم تربیتی و روان‌شناسی)
دانشگاه شهید چمران اهواز، بهار و تابستان ۱۳۹۲
دوره چهارم، سال ۲۰-۳، شماره ۱
صص: ۷۹-۹۰

ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان (BFQ-C) در یک نمونه ایرانی

* مهناز علی‌اکبری

** علی‌اکبر شریفی

*** مهدی صحراگرد

چکیده

هدف از انجام این پژوهش بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان در یک نمونه ایرانی بوده است. از میان دانش‌آموزان ۸ تا ۱۴ سال مدارس ابتدایی و راهنمایی استان چهارمحال و بختیاری، ۴۴۵ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شد و با پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان مورد سنجش قرار گرفتند. جهت تعیین اعتبار و روایی پرسشنامه، آزمون آلفای کرونباخ و تحلیل عوامل به کار گرفته شد. نتایج نشان داد که ضریب پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۲۵ و برای خرده مقیاس‌ها در دامنه از ۰/۹۲ تا ۰/۹۶ می‌باشد. همچنین تحلیل عوامل به روش حداکثر درست‌نمایی نشان داد که مقدار ویژه تنها پنج عامل قابل توجه می‌باشند که به طور کلی ۶۰/۴۷ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند. به طور کلی نتایج نشان داد که پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان، دارای ساختار عاملی روشن، همسانی درونی خوب و از روایی مناسبی در جمعیت ایرانی برخوردار می‌باشد.

کلید واژگان: ویژگی‌های روان‌سنجی، پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت، کودکان

* استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵ تهران، ایران

** مربی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵ تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Aliakbarsharifi@pnu.ac.ir

*** مربی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵ تهران، ایران

مقدمه

در دهه‌های اخیر، پژوهش‌های قابل توجهی در زمینه ساختار پنج عاملی برای توصیف شخصیت انجام شده است. این ساختار در ابتدا توسط فیسک^۱ (۱۹۴۹)، توپس، کریستال^۲ (۱۹۶۲) و نورمن^۳ (۱۹۶۳) پیشنهاد شد (به نقل از موریس، میسترز و دایدرن^۴، ۲۰۰۵). اگرچه تفاوت‌هایی در تفسیر این عوامل وجود دارد اما توافق کلی در زمینه ادبیات پژوهشی نشان می‌دهد که ساختار کلی شخصیت شامل پنج عامل کلی است که به پنج عامل بزرگ اشاره دارد (کارور و شیرر^۵، ۱۹۹۶؛ هیوی و ویسز^۶، ۱۹۹۷). این عوامل عبارتند از: ۱- برون‌گرایی^۷ که به جنبه‌هایی مانند فعالیت، اشتیاق، جرأت‌ورزی و اعتماد به نفس اشاره دارد ۲- سازش‌یافتگی^۸ که بازتاب‌نگرانی و حساسیت نسبت به دیگران و نیازهای آنان می‌باشد ۳- وظیفه‌شناسی^۹ که با قابل اعتماد بودن، فرمانبری، دقت و اتمام تعهدات مشخص می‌گردد ۴- روان‌رنجورخویی^{۱۰} که شامل آمادگی برای تجربه اضطراب، افسردگی، ناخشنودی و خشم بوده ۵- عقلانی/گشودگی^{۱۱} که شامل کارکرد عقلانی، خلاقیت، ابتکار و تمایلات فرهنگی و اجتماعی می‌باشد (باربارانلی، کاپرارا رباسکا و پاستورلی^{۱۲}، ۲۰۰۳؛ موریس و همکاران، ۲۰۰۵؛ باربارانلی، فیدا، پاسیلو، گیونتا^{۱۳} و کاپرارا، ۲۰۰۸).

تحقیقات نشان داده است که پنج عامل مذکور در کودکان نیز وجود دارد (اهرلر، ایوانز و مک‌گی^{۱۴}، ۱۹۹۹). در یکی از اولین مطالعات که در این زمینه صورت گرفته است، دامنه‌ای از ۴۳ صفت شخصیتی در ۵۰۰ دانش‌آموز کلاس‌های هفتم و هشتم (که توسط معلمانشان مورد

- 1- Fiske
- 2- Tupes & Christal
- 3- Norman
- 4- Muris, Meesters, & Diederer
- 5- Carver & Scheier
- 6- Huey & Weisz
- 7- Extraversion
- 8- Agreeableness
- 9- Conscientiousness
- 10- Neuroticism
- 11- Intellect/Openness
- 12- Barbaranelli, Caprara, Rabasca, & Pastorelli
- 13- Fida, Paciello, Giunta
- 14- Ehrler, Evans, & McGhee

ارزیابی قرار گرفته بودند) مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل مؤلفه‌ها اصلی نشان داد که تشابه قابل توجهی با پنج عامل مذکور وجود دارد (دیگمن و اینویه^۱، ۱۹۸۶). در مطالعه دیگری ساختار شخصیتی در نوجوانان ۱۲-۱۳ ساله پسر از طریق پرسشنامه‌ای که توسط مادرانشان تکمیل گردید، مورد بررسی قرار گرفت که نتایج به دست آمده از این مطالعه از فرضیه ساختار پنج عاملی در کودکان حمایت کرد (جان، کاسپی، رایینز، موفیت و استوتامر^۲، ۱۹۹۴). همچنین برخی از پژوهش‌ها نشان داده است که ساختار پنج عامل بزرگ شخصیت در کودکان کوچک‌تر از ۱۲ سال نیز وجود دارد.

پژوهشگران در مطالعه‌ای توصیف‌های والدین از فرزندانشان را در چندین کشور مورد بررسی قرار دادند و نتایج نشان داد، بیش از ۷۵ درصد توصیف‌های به دست آمده از کودکان سنین ۳ تا ۱۲ سال می‌تواند نشان دهنده پنج عامل بزرگ شخصیت باشد (کوهن استام^۳، ۱۹۹۸). در مطالعه دیگری پژوهشگران نظر معلمان را در مورد عوامل شخصیتی یاد شده بر روی ۲۲۴۰ دانش‌آموز ۴ تا ۱۲ سال مورد بررسی قرار دادند. تحلیل عوامل نشان داد که فرضیه ساختار پنج عاملی به طور مشخصی در نمونه مورد نظر وجود دارد. تحلیل عاملی داده‌ها در گروه‌های سنی دیگر (۴ تا ۶ سال) نشان دهنده وجود ساختار پنج عاملی بود. در مجموع پژوهش‌های اخیر از اعتبار داده‌های به دست آمده از ارزیابی معلمان و والدین در مورد پنج عامل شخصیتی موجود در کودکان و نوجوانان ۲ تا ۱۵ سال حمایت کرده است (مرویلد، بایست و دفرویت^۴، ۱۹۹۵). هرچند شواهد بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد مدل پنج عامل بزرگ شخصیت برای کودکان و نوجوانان نیز دارای کاربرد می‌باشد. ولی بیشتر این شواهد از مطالعاتی به دست آمده است که در آن والدین و یا معلم‌ها به ارزیابی شخصیت کودکان پرداخته‌اند.

با وجود این حقیقت که توصیف خود یکی از منابع اطلاعاتی مهم در ارزیابی شخصیت می‌باشد، این موضوع درباره‌ی کودکان مورد غفلت قرار گرفته است (کاور و شیرر، ۱۹۹۶). این امر شاید ناشی از فقدان ابزارهای خود گزارش دهی برای ارزیابی پنج عامل در کودکان و

-
- 1- Digman & Inouye
  - 2- John, Caspi, Robins, Moffitt, & Stouthamer
  - 3- Kohnstamm
  - 4- Mervielde, Buyst, & De Fruyt
  - 5- Self Report

نوجوانان باشد. یکی از مهمترین ابزارهای سنجش شخصیت در کودکان و نوجوانان بر اساس مدل پنج عاملی اخیراً توسط باربارانلی و همکاران (۲۰۰۳) معرفی شده است. پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان (BFQ-C)^۱، یک مقیاس خود گزارش دهی برای ارزیابی پنج عامل بزرگ شخصیت می‌باشد که برای کودکان ۸ سال و بالاتر دارای کاربرد می‌باشد. در اولین مطالعه، ویژگی‌های روان‌سنجی مناسبی برای BFQ-C در نمونه‌ای از کودکان مدارس ایتالیا به دست آمد. نتایج به دست آمده از تحلیل عامل، پنج عامل را مشخص کرد که شباهت زیادی با پنج عامل بزرگ شخصیت در بزرگسالان داشت (باربارانلی، کاپرارا و راباسکا، ۱۹۹۸). پژوهش‌های انجام شده در مورد این پرسشنامه، حکایت از روایی و پایایی خوب آن دارند موریس و همکاران (۲۰۰۵) با محاسبه همبستگی خرده مقیاس‌های این پرسشنامه و آزمون سه عاملی آیزنک، روایی همزمان آن را مورد بررسی قرار دادند و همبستگی میان عوامل در دامنه‌ای بین ۰/۶۳ تا ۰/۷۱ به دست آمد. برون‌گرایی و روان رنجورخویی به طور مثبتی با ابعاد برون‌گرایی و روان رنجورخویی آیزنک مرتبط می‌باشد، در حالی که وظیفه‌شناسی و سازش یافتگی به طور منفی با عامل روان پریش خویی آیزنک در ارتباط می‌باشد. همچنین داده‌های به دست آمده از خود گزارش دهی دانش‌آموزان با اطلاعات موجود از درجه‌بندی والدین و معلم‌ها از شخصیت آنها، روایی همگرایی پرسشنامه را تأیید کرده است (باربارانلی و همکاران، ۲۰۰۳).

در پژوهشی جهت بررسی روایی پیش‌بین پرسشنامه، رابطه میان پیشرفت تحصیلی و علایم رفتاری برونی سازی و درونی سازی را با پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که عوامل عقلانی / گشودگی و وظیفه شناسی پیش‌بینی کننده مهمی برای پیشرفت تحصیلی می‌باشند. برونی کردن با وظیفه‌شناسی و روان رنجورخویی پایین و درونی کردن با روان رنجورخویی پایین مرتبط می‌باشد (باربارانلی و همکاران، ۲۰۰۳). تحقیقات در کشورهای دیگر از جمله هلند (موریس و همکاران، ۲۰۰۵) آلمان (ایساو، ساساگوا و فریک^۲، ۲۰۰۶) و اسپانیا (دلباریو، کاراسکو و هولگادو^۳، ۲۰۰۶؛ هولگادو، کاراسکو، دلباریو و مسکوسو^۴، ۲۰۰۷) نشان داده است که این پرسشنامه از

1- Big Five Questionnaire for Children (BFQ-C)

2- Essau, Sasagawa, & Frick

3- Del Barrio, Carrasco, & Holgado

4- Moscoso

روایی و پایایی خوبی برخوردار است.

با توجه به شواهد ذکر شده، که نشان می‌دهد مدل پنج عامل بزرگ شخصیت برای کودکان و نوجوانان دارای کاربرد می‌باشد (باربارانلی و همکاران، ۲۰۰۳)، عدم بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی و هنجاریابی این آزمون در نمونه ایرانی، مطالعه حاضر تلاشی به منظور بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی BFQ-C در نمونه‌ای از کودکان و نوجوانان مدارس استان چهارمحال و بختیاری می‌باشد.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع آزمون سازی است جامعه آماری این پژوهش شامل تمام دانش‌آموزان ۸ تا ۱۴ سال مدارس ابتدایی و راهنمایی استان چهارمحال و بختیاری در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ که بالغ بر ۱۲۰۰۰ نفر بودند. از جامعه مورد نظر تعداد ۴۵۵ نفر (۲۳۵ پسر و ۲۲۰ دختر) به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب گردیده است. این پژوهش در سه مرحله طراحی و اجرا گردید. در مرحله اول (ترجمه پرسشنامه) محققان و دو متخصص دیگر که به زبان انگلیسی آشنایی کامل داشتند، اقدام به ترجمه سلیس و روان این آزمون به زبان فارسی کردند و به دنبال آن ویراستاری نیز صورت گرفت به نحوی که در پایان پرسشنامه از لحاظ مفهومی با فرهنگ مردم کشورمان تضادی نداشت. سپس متن فارسی حاصل از این ترجمه را متخصصان زبان انگلیسی، دوباره به زبان انگلیسی برگردان کرده و برای اطمینان از صحت ترجمه دو فرم انگلیسی با یکدیگر مقایسه شد. در مرحله دوم (اجرای آزمایشی پرسشنامه)، پرسشنامه به ۲۵ دختر و ۲۵ پسر سنین ۸ تا ۱۴ سال ارایه و از آنها درخواست شد تا موارد مبهم و ناقص آن را مشخص کرده و درجه دشواری آن را تعیین کنند. آنها مشخص کردند که آیا پرسشنامه از شکل و ظاهر آراسته و پسندیده‌ای برخوردار است، و این که آیا سؤال‌ها آن قابل فهم و تعداد سؤال‌ها آن مناسب است و از نظر انشایی قابل فهم می‌باشد؟ در پایان تمامی نواقص و ابهامات موجود در جملات مشخص و برطرف گردید. در مرحله سوم (اجرای اصلی پرسشنامه)، پس از نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای، با مراجعه به هر کلاس و توضیح‌هایی در مورد پرسشنامه و نحوه پاسخ دهی به آن، پرسشنامه‌ها به دانش‌آموزان ارایه گردید و اطلاعات جمع‌آوری شده برای تجزیه و تحلیل آماده شدند.

ابزار تحقیق

ابزار این پژوهش، پرسشنامه BFQ-C می‌باشد. این پرسشنامه یک مقیاس خود گزارش دهی برای ارزیابی پنج عامل بزرگ شخصیت در کودکان ۸ تا ۱۴ سال می‌باشد که توسط باربارانلی و همکاران (۱۹۹۸) در ایتالیا تدوین گردیده است. ۶۵ آیتم دارد و پنج عامل شخصیت و طیفه‌شناسی، عقلانی/گشودگی، برون‌گرایی، ثبات هیجانی و سازش یافتگی را در یک طیف لیکرت می‌سنجد. مطالعات مختلف همسانی درونی خوبی برای این پرسشنامه نشان می‌دهند. سازندگان این آزمون آلفای کرونباخ بین ۰/۸۲ تا ۰/۹۵ برای خرده مقیاس‌های آن گزارش داده‌اند (هولگادو و همکاران، ۲۰۰۷؛ موریس و همکاران، ۲۰۰۵ و باربارانلی و همکاران، ۲۰۰۳). همچنین نتایج حاصل از تحلیل عوامل، حاکی از وجود پنج عامل است که نشان دهنده تشابه آن با پنج عامل بزرگ و روایی سازه این پرسشنامه می‌باشد (موریس و همکاران، ۲۰۰۵).

یافته‌ها

نمونه پژوهش شامل ۴۵۵ نفر از دانش‌آموزان استان چهارمحال و بختیاری، ۲۳۵ پسر (۴۸/۴ درصد) و ۲۲۰ دختر (۵۱/۶ درصد) با میانگین سنی ۱۱/۷۰ با انحراف معیار ۱/۹۵ بوده است. دامنه سنی شرکت‌کنندگان از ۸ تا ۱۴ سال با بالاترین فراوانی در سن ۱۳ سال و تعداد ۱۲۳ نفر (۲۷ درصد) و کمترین فراوانی مربوط به سن ۸ سال با ۳۳ نفر (۷/۳ درصد) می‌باشد. ۳۹/۸ درصد (۱۸۱ نفر) از آزمودنی‌ها در دوره ابتدایی، ۶۰/۲ درصد (۲۷۴ نفر) در دوره راهنمایی مشغول به تحصیل بودند.

به منظور ارزیابی اعتبار BFQ-C و خرده مقیاس‌های آن از روش آماری همسانی درونی (ضریب آلفای کرونباخ) استفاده گردیده است. همسانی درونی در واقع متوسط همبستگی درون سؤالی BFQ-C را برآورد می‌کند و میزان آن هرچه بالاتر باشد بر همگنی درونی بالاتر آزمون و خرده مقیاس‌ها دلالت دارد.

ضرایب آلفای کرونباخ برای عوامل BFQ-C به ترتیب برابر ۰/۹۶۳، ۰/۹۵۸، ۰/۹۵۳، ۰/۹۳۶ و ۰/۹۲۴ و ضریب کل آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۲۵ بوده که نشان دهنده سطوح همسانی درونی بالا برای زیر مقیاس‌ها و کل پرسشنامه BFQ-C می‌باشد.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و ضرایب آلفای کرونباخ پرسشنامه BFQ-C

عوامل	میانگین	انحراف معیار	آلفای کرونباخ
برون‌گرایی	۳۶/۵۶	۶/۵۹	۰/۹۵۳
سازش یافتگی	۳۸/۵۹	۵/۴۶	۰/۹۶۳
وظیفه‌شناسی	۳۶/۹۱	۶/۱۹	۰/۹۲۴
روان رنجور خوبی	۳۲/۱۲	۹/۳۷	۰/۹۵۸
عقلانی/گشودگی	۳۸/۳۸	۵/۹۹	۰/۹۳۶
کل	۱۸۲/۵۸	۱۲/۴۶	۰/۸۲۵

به منظور بررسی روایی سازه و بررسی فاکتورهای زیر بنایی آزمون، از تحلیل عوامل استفاده گردید. همچنین برای بررسی کفایت حجم نمونه و رد فرض صفر آزمون کرویت بارتلت مبنی بر درست بودن ماتریس از مقدار KMO استفاده گردید. در این مطالعه مقدار KMO، ۰/۸۹۸ به دست آمد که نشان دهنده کفایت نمونه مورد پژوهش برای انجام تحلیل عاملی است. همچنین در نتایج آزمون کرویت بارتلت، مقدار مجذور کای ۲۹۸۱۰/۱۷ برآورد گردید که در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار بود.

تحلیل عوامل به روش حداکثر درست‌نمایی^۱ نشان داد که مقدار ویژه^۲ تنها پنج عامل، قابل توجه می‌باشند که به طور کلی ۶۰/۴۷۵ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کنند، عامل اول ۱۳/۳۹۹ درصد، عامل دوم ۱۳/۰۹۸ درصد، عامل سوم ۱۲/۱۱۴ درصد، عامل چهارم ۱۱/۲۵۸ درصد و عامل پنجم ۱۰/۶۰۶ از واریانس را تبیین می‌کنند.

به منظور بررسی انطباق عوامل به دست آمده در تحلیل عوامل با پنج مقیاس مشخص شده آزمون، از نتایج حاصل از ماتریس چرخش یافته عوامل با چرخش واریمکس استفاده گردید. جدول ۲ نشان می‌دهد که آیت‌های ۲، ۱۱، ۱۳، ۱۶، ۲۱، ۲۷، ۳۲، ۳۸، ۴۵، ۴۷، ۵۱، ۶۰ و ۶۴ روی عامل اول قرار گرفته‌اند که دقیقاً همانند آزمون، تحت عنوان مقیاس سازش یافتگی آورده شده‌اند، همچنین آیت‌های ۴، ۶، ۸، ۱۵، ۱۷، ۲۹، ۳۱، ۳۹، ۴۱، ۴۹، ۵۴، ۵۸ و ۶۱ بر روی عامل دوم قرار گرفته‌اند که مشابه آیت‌هایی است که در آزمون روان رنجور خوبی را می‌سنجند و عامل سوم، آیت‌های ۱، ۹، ۱۴، ۱۹، ۲۳، ۲۶، ۳۵، ۴۰، ۴۲، ۵۰، ۵۵، ۵۷ و ۶۳ را در بر

1- Maximum Likelihood

2- Eigenvalue

می‌گیرد که در آزمون، برون‌گرایی را می‌سنجد. عامل چهارم، آیتم‌های ۵، ۱۰، ۱۲، ۱۸، ۲۴، ۳۰، ۳۳، ۳۶، ۴۳، ۴۶، ۵۲، ۵۹ و ۶۲ را در بر می‌گیرد که در آزمون، عقلانی / گشودگی را می‌سنجد. عامل پنجم، آیتم‌های ۳، ۷، ۲۰، ۲۲، ۲۵، ۲۸، ۳۴، ۳۷، ۴۴، ۴۸، ۵۳، ۵۶ و ۶۵ را در بر می‌گیرد که در آزمون، وظیفه‌شناسی را می‌سنجد.

جدول ۲. نتایج تحلیل عوامل پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان

شماره آیتم	آیتم‌ها	عامل اول	عامل دوم	عامل سوم	عامل چهارم	عامل پنجم
۲	وسایلم را به دوستانم می‌دهم	۰/۸۱				
۱۱	رفتار درست و صادقانه با دیگران دارم	۰/۸۶				
۱۳	وقتی که دیگران نیاز به کمک دارند، من متوجه می‌شوم	۰/۸۲				
۱۶	هدیه دادن را دوست دارم	۰/۸۲				
۲۱	اگر کسی به من بدی کند، او را می‌بخشم	۰/۸۰				
۲۷	با محبت با همسالانم رفتار می‌کنم	۰/۷۴				
۳۲	با دیگران، بسیار مهربان رفتار می‌کنم	۰/۸۵				
۳۸	با دیگران با ادب صحبت می‌کنم	۰/۹۲				
۴۵	اگر هم کلاسی من مشکلی داشته باشد، به او کمک می‌کنم	۰/۸۰				
۴۷	به دیگران اعتماد دارم	۰/۸۱				
۵۱	حتی به افرادی که دوستشان ندارم هم احترام می‌گذارم	۰/۷۶				
۶۰	فکر می‌کنم، همه مردم خوب هستند و کارهای خوب انجام می‌دهند	۰/۸۵				
۶۴	به دیگران اجازه می‌دهم از وسایلم استفاده کنند	۰/۸۵				
۴	به خاطر چیزهای الکی و بی ارزش، عصبانی می‌شوم	۰/۶۹				
۸	با هیجان با دیگران گفتگو می‌کنم	۰/۷۴				
۱۵	به راحتی عصبانی می‌شوم	۰/۸۱				
۱۷	با دیگران دعوا می‌کنم	۰/۸۲				
۲۹	خیلی زود رنج هستم	۰/۸۲				
۳۱	غمگین و ناراحت هستم	۰/۸۵				
۳۹	نمی‌توانم برای انجام یک کار صبر کنم و باید سریع آن را انجام دهم	۰/۸۰				
۴۱	صبر و تحمل ندارم	۰/۸۶				
۴۹	به راحتی آرامش خود را از دست می‌دهم	۰/۸۵				
۵۴	کارهایم را با عجله انجام می‌دهم	۰/۸۱				

شماره آیتم	آیتم‌ها	عامل اول	عامل دوم	عامل سوم	عامل چهارم	عامل پنجم
۵۸	گریه می‌کنم		۰/۸۵			
۶۱	در مورد چیزهای زیادی، نگران هستم		۰/۷۷			
۱	دوست دارم به دیدن دیگران بروم			۰/۸۴		
۹	دوست دارم با دیگران رقابت کنم			۰/۷۹		
۱۰	آرزوهای زیادی دارم			۰/۸۱		
۱۴	تحرک و انجام فعالیت‌های زیاد را دوست دارم			۰/۸۵		
۱۹	دوست دارم با دیگران باشم			۰/۸۵		
۲۳	به راحتی می‌توانم، افکارم را به دیگران بگویم			۰/۸۳		
۲۶	افکارم را بیان می‌کنم			۰/۷۸		
۳۵	کارهایم را با انرژی انجام می‌دهم			۰/۸۷		
۳۶	اخبار تلویزیون را تماشا می‌کنم تا ببینم در جهان چه اتفاقاتی می‌افتد			۰/۷۵		
۴۰	دوست دارم با دیگران صحبت کنم			۰/۸۸		
۴۲	می‌توانم دیگران را وادار به پذیرش نظرم کنم			۰/۷۶		
۵۰	زمانی که صحبت می‌کنم، دیگران به من گوش می‌دهند و آنچه می‌گویم را انجام می‌دهند			۰/۵۴		
۵۵	شوخی کردن را دوست دارم			۰/۶۵		
۵۷	به راحتی دوست پیدا می‌کنم			۰/۸۴		
۶۳	شاد و سرحال هستم			۰/۸۴		
۵	اطلاعات زیادی دارم				۰/۷۰	
۶	افسرده و غمگین هستم				۰/۸۴	
۱۲	به راحتی آنچه مطالعه می‌کنم را یاد می‌گیرم				۰/۷۹	
۱۸	وقتی معلم از من سؤال می‌پرسد، من می‌توانم به او پاسخ درست بدهم				۰/۸۱	
۲۴	کتاب خواندن را دوست دارم				۰/۸۴	
۳۰	وقتی معلم چیزی را توضیح می‌دهد من بلافاصله آن را درک می‌کنم				۰/۶۶	
۳۳	برنامه‌های علمی تلویزیون را دوست دارم				۰/۷۳	
۴۳	می‌توانم بازی و سرگرمی‌های جدید درست کنم				۰/۶۵	
۴۶	می‌توانم مسائل ریاضی را حل کنم				۰/۷۳	
۵۲	دانستن و یادگیری چیزهای جدید را دوست دارم				۰/۷۸	
۵۹	سفر کردن و آگاهی از عادات مردم کشورهای دیگر را خیلی دوست دارم				۰/۷۳	

شماره آیتم	آیتم‌ها	عامل اول	عامل دوم	عامل سوم	عامل چهارم	عامل پنجم
۶۲	مسائل را زود درک می‌کنم				۰/۸۳	
۳	کارهایم را با دقت و توجه زیاد انجام می‌دهم					۰/۷۸
۷	تلاش و کار کردن را دوست دارم					۰/۴۳
۲۰	خودم را مجبور به انجام کارهای خود، می‌کنم					۰/۷۱
۲۲	در کلاس من روی کارهایی که باید انجام دهم، دقت و تمرکز می‌کنم					۰/۸۰
۲۵	زمانی که تکالیفم را انجام می‌دهم چند بار بررسی می‌کنم که این کار را درست انجام داده باشم					۰/۸۲
۲۸	به قوانین و نظم احترام می‌گذارم					۰/۷۷
۳۴	اگر به کسی قول بدهم، سر قولم هستم					۰/۸۳
۳۷	اتاقم، منظم و مرتب است					۰/۸۳
۴۴	زمانی که کاری را شروع می‌کنم، باید آن را به هر قیمتی به پایان برسانم					۰/۷۹
۴۸	دوست دارم همه وسایل مدرسه‌ام را خیلی مرتب نگه دارم					۰/۸۲
۵۳	پس از تمام کردن تکالیف مدرسه‌ام، بازی می‌کنم					۰/۵۵
۵۶	غیر ممکن است که حواسم پرت شود					۰/۶۱
۶۵	وظایف خود را انجام می‌دهم					۰/۷۵

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش بررسی اعتبار و تحلیل عامل پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان در یک نمونه ایرانی بوده است. ضرایب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های این پرسشنامه، سازش یافتگی، روان رنجورخویی، برون‌گرایی، عقلائی/گشودگی و وظیفه‌شناسی، به ترتیب ۰/۹۶۳، ۰/۹۵۸، ۰/۹۵۳، ۰/۹۳۶، ۰/۹۲۴ و ضریب کل آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۲۵ به دست آمد که نشان دهنده سطوح همسانی درونی بالا برای زیر مقیاس‌ها و کل پرسشنامه می‌باشد. نتایج این پژوهش همسو با پژوهش‌های گذشته از جمله باربارانلی و همکاران (۲۰۰۳)، موریس و همکاران (۲۰۰۵)، دلباریو و همکاران (۲۰۰۶)، ایساو و همکاران (۲۰۰۶) و هولگادو و همکاران (۲۰۰۷) می‌باشد به عنوان مثال در پژوهشی که توسط موریس و همکاران (۲۰۰۵) انجام گردید همسانی درونی پرسشنامه بر روی نمونه‌ای به حجم ۲۲۲ نفر مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به دست آمده حاکی از همسانی درونی مناسب پرسشنامه پنج

عامل بزرگ شخصیت می‌باشد. آلفای کرونباخ به دست آمده برای سازش یافتگی $0/80$ ، روان رنجورخویی $0/83$ ، برون گرایی $0/78$ ، عقلانی/ گشودگی $0/71$ ، وظیفه‌شناسی $0/74$ بوده است.

همچنین نتایج تحلیل عوامل در این پژوهش نشان داد که پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان، از روایی سازه مناسبی برخوردار است منطبق با نظریه پنج عاملی شخصیت، پنج سازه را مورد سنجش قرار می‌دهد و این پنج عامل، بیش از $60/47$ درصد از واریانس را تبیین می‌نمایند. در چندین مطالعه، ساختار عاملی این پرسشنامه بررسی شده است و توافق بالایی بین آنها در مورد روایی سازه آن وجود دارد به عنوان مثال باربارانلی و همکاران (۲۰۰۸) نشان دادند که پرسشنامه پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان ساختاری پنج عاملی دارد و این عوامل 53 درصد از واریانس را تبیین می‌نمایند همچنین در پژوهشی که توسط موریس و همکاران (۲۰۰۵) در هلند صورت گرفته است روایی سازه پرسشنامه با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش ابلیمین، مورد تأیید قرار گرفته است و در مجموع پنج عامل، $36/38$ درصد از واریانس را تبیین کرده است.

در مجموع از یافته‌های به دست آمده از این پژوهش و سایر مطالعات انجام شده در کشورهای دیگر می‌توان نتیجه گرفت آزمون پنج عامل بزرگ شخصیت کودکان از ویژگی‌های روان‌سنجی مناسبی برخوردار می‌باشد.

این پژوهش همانند هر کار علمی دیگر، دارای محدودیت‌های است از جمله اینکه این پژوهش در استان چهارمحال و بختیاری صورت گرفته است و پیشنهاد می‌گردد به هنگام استفاده از این ابزار به این نکته توجه شود؛ و این پژوهش در گروه‌های جمعیتی دیگر و در شهرهای دیگر تکرار گردد. همچنین در این پژوهش تنها روایی سازه آزمون محاسبه شده است و از سایر روش‌های روایی از جمله روایی همزمان و تشخیصی استفاده نشده است پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی روایی پرسشنامه به شیوه‌های دیگر نیز بررسی گردد.

منابع

لاتین

Barbaranelli, C., Caprara, G.V., Rabasca, A., & Pastorelli, C. (2003). A

- questionnaire for measuring the Big Five in late childhood. *Personality and Individual Differences*, 34, 645-664 .
- Barbaranelli, C., Fida, R., Paciello, M., Giunta, L. D., & Caprara, G. (2008). Assessing personality in early adolescence through self-report and other-ratings a multitrait-multimethod analysis of the BFQ-C. *Personality and Individual Differences*, 44 (4), 876-886 .
- Barbaranelli, C., Caprara, G. V., & Rabasca, A. (1998). *BFQ-C Big-Five Questionnaire for Children*, O.S. Florence: Organizzazioni Speciali.
- Carver, C. S., & Scheier, M. F. (1996). *Perspectives on Personality*. Boston: Allyn & Bacon.
- Del Barrio, V., Carrasco, M. A., & Holgado, F. P. (2006). Factor Structure Invariance in the Children's Big Five Questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*, 22 (3), 158-167.
- Digman, J. M., & Inouye, J. (1986). Further specification of the five robust factors of personality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 116-123.
- Ehrler, D. J., Evans, J. G., & McGhee, R. L. (1999). Extending Big-Five theory into childhood: A preliminary investigation into the relationship between Big-Five personality traits and behavior problems in children. *Psychology in the Schools*, 36 (6), 451-458 .
- Essau, C. A., Sasagawa, S., & Frick, P. J. (2006). Callous-Unemotional Traits in a Community Sample of Adolescents. *Assessment*, 13, 454-469.
- Holgado, F. P., Carrasco, M., Del Barrio, V., & Moscoso, S. (2007). Factor Analysis of the Big Five Questionnaire Using Polychoric Correlations in Children. *Quality and Quantity*, 202-214.
- Huey, S. J., Jr., & Weisz, J. R. (1997). Ego control, Ego resiliency, and the Five-Factor Model as predictors of behavioral and emotional problems in clinic-referred children and adolescents. *J Abnorm Psychol*, 106 (3), 404-415 .
- John, O. P., Caspi, A., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Stouthamer-Loeber, M. (1994). The "little five": exploring the nomological network of the five-factor model of personality in adolescent boys. *Child Dev*, 65 (1), 160-178 .
- Kohnstamm, G. A. (1998). *Parental Descriptions of Child Personality: Developmental Antecedents of the Big Five?*. Erlbaum, Mahwah, N.J: L. Erlbaum Associates.
- Mervielde, I., Buyst, V., & De Fruyt, F. (1995). The validity of the big-five as a model for teachers' ratings of individual differences among children aged 4-12 years. *Personality and Individual Differences*, 18 (4), 525-534.
- Muris, P., Meesters, C., & Diederer, R. (2005). Psychometric properties of the Big Five Questionnaire for Children (BFQ-C) in a Dutch sample of young adolescents. *Personality and Individual Differences*, 38 (8), 1757-1769 .